

ביאור ופירוט הוידוי

נערך באופן מבואר ומפורט - מותאם לדרגתנו

בתוספת ליקוטים נחוצים ליום הכפורים

מהדורה רביעית
עם הוספות ותיקונים

כל הזכויות שמורות

את החוברת ניתן להשיג:

בבני ברק: 03-5795937

03-6186663

050-4123306

בקרית ספר: 08-9760019

בירושלים: 02-5861351

הוספות והערות יתקבלו בברכה !
כמו"כ דרושים שותפים לזיכוי הרבים
אפשרי ע"י הנצחות לע"נ ולרפואה וכדו'

ביאור ופירוט הוידוי

בתוספת ליקוטים נחוצים ליום הכפורים

תוכן

א. מבוא לסדר הוידוי הנוכחי	4
ב. כמה הערות נחוצות בדיני הוידוי	7
ג. ביאור ופירוט הוידוי "אשמנו"	9
ד. פירוש "על חטא"	15
ה. ביאור הי"ג מידות	22
ו. סיכום עיקרי התשובה לרבינו יונה	23
ז. כ"ד דברים המעכבים את התשובה	24
ח. עצות לזכות בדין	24
ט. כמה הערות נחוצות ליום הכיפורים	25
י. התעוררות ליוה"כ מבעל ה"אור שמח"	26
יא. כוונת הצום ביום הכפורים	27

מבוא לפדר הוידוי הנוכחי - המותאם לדרגתנו

א. מטרת עריכה זו:

מאחר ובחרטה ווידוי בלבד אינו יוצא ידי חובת תשובה אלא עם קבלה לעתיד, לפיכך על השב לערוך חטאיו ולהתכונן לוידוי מבעוד מועד, ויערוך לעצמו החטאים שנכשל בהם, ואז יאמר הוידוי ו"על חטא" במתינות ובכוונה עם חרטה על העבר וקבלה לעתיד.

על פי דרכם של ה"חיי אדם" ועוד ספרים, אשר ציינו דוגמאות של עוונות אשר יש לפרטם בשעת הוידוי, הלכנו גם אנו במגמה זו להביא בפני המתפלל ליקוט של סוגי עוונות המצויים לעיתים גם אצל ציבור היראים, ולא כדי לקבוע ח"ו באלו חטאים נכשלים יותר, או על אלו עוונות יש להתוודות ואלו לא, אלא אך ורק כדי להקל על זכירתם לענין הוידוי, וכן גם לצורך תיקונם בעתיד, וע"כ גם ראינו חשיבות לסדרם על סדר נכון, כגון הקדמת המצוי או החמור יותר שבכל אות מאותיות הא-ב, (כגון: דאורייתא קודם לדרבנן וכדו'), בכ"מ לפי עניינו.

ב. צורת העריכה:

ע"פ הצעתם של גדולים, ובהדרכתו של הגה"צ רבי... שליט"א משגיח בשיבת... ערכנו את פירוט הוידוי לפי ריכוז כל הענינים השייכים לאותו סוג חטא, כגון ב"אכלנו" באים כל סוגי איסורי האכילה וכדו', וזאת כדי להקל על זכירתם לתכלית שנתבארה לעיל.

כמו"כ כאשר מדובר בהדפסת הדברים לציבור רחב ומגוון, וגם כדי שיהיה שוה לכל נפש הוחלט שאין להאריך בפירוטי עוונות השייכים לענייני קדושה, וע"כ כללנו הכל באות פ' בפירוט "פגמנו" וכו'. וכן הסכימו גדולי הדור שליט"א. את פירוט החטאים ערכנו בוידוי "אשמנו" ולא ב"על חטא", כי כך כתב החיי אדם, וכן הקדמונים לפניו, ה"ה ספר "ברית אברהם" (לאבי בעל השל"ה), וספר "כף אחת" להחיד"א, ועוד.

ג. לשון יחיד:

כמו"כ אע"פ שנוסח "אשמנו" וכו' הכל בלשון רבים, מ"מ את הפירוט סידרנו בלשון יחיד כי כך כתב הח"א. והטעם בזה נראה, דבשלמא הוידוי שהוא מנוסח התפילה אומרים הכל בלשון רבים, "גזלנו, חמסנו", וכדרך שאומרים על חטא שחטאנו לפניך בג"ע וכו', דבזה שייך מש"כ בתשובת הרמב"ם הידועה שגם צדיק גמור חייב להתוודות ככל הוידוי שבידינו, ואפי' על ג"ע, כי אפי' אם לא חטא

מ"מ נכשל באחד מענפי התולדות שיש בכל איסור ואיסור, [או שיש בו עוון זה מגלגול קודם, או שגם כעת יש בידו אבק של אותו איסור, אם מחמת שלא מיחה כשהיה בידו למחות, או במחשבה וכיוצ"ב, או משום שכל ישראל ערבים זב"ז], אבל כשאנו באים להוסיף פירוט של חטאים כדי לצאת יד"ח כשיטת הסוברים שצריך לפרט חטאיו, הרי ודאי שאינו צריך להוסיף בעצמו אלא מה שבודאי ידוע לו שעבר, וע"כ כתב הח"א את הפירוט הנוסף בלשון יחיד, כי נתכוון להביא דוגמאות שונות כדי להקל על עריכת הפירוט לאדם שבא לפרט חטאיו. ולפי"ז עוונות שבודאי לא עבר עליהן אינו צריך להזכיר.

ד. כפלויות והשמטות:

ע"פ פסיקתם של מורי הוראה, חטאים שכבר מפורטים בסדר "על חטא", אין צריך לחזור ולפרטם כאן בסדר "אשמנו". וע"כ עפ"ר השמטנו חטאים שכבר מפורטים ב"על-חטא". כמו"כ ע"פ הוראתם, בפירוט זה הבאנו רק עוונות ידועים ברורים ומובנים לכל, ולא הבאנו את כל ענייני המוסר וההנהגות טובות שמוזכרים בפירוט הוידוי של החיד"א זיע"א, (לדוגמה: "לא הסתכלתי מאין באתי ולאן אני הולך" וכו', או: "פגמתי בעולמות העליונים"), כי אף שבודאי כל זה נכון, מ"מ אין אלו דברים ששייכים למעשה העבירה עצמה, אלא לפרטי מעלות נשגבות אשר ע"ד כלל לאדם בדורנו אין שום שייכות לעניינים אלו. [והחיד"א פירט מה שראה לנכון לפי מדרגתו, ומי שבדרגה זו ימצאו ויקחנו משם].

ה. הוספות פרטיות:

כל נוסח הפירוט המובא להלן הוא כאמור כדוגמה וכדרך שציינו החיי אדם ועוד ספרים, שמטרתם להקל על הבא להתוודות שצריך לפרט חטאיו וכנ"ל, אולם היודע בעצמו שעבר עבירה מסויימת שלא מפורטת כאן, עליו להוסיף ולפרטה בהתאם למיקומה ע"פ סדר הא-ב, וכמו שכתבו כל הפוסקים. ונכון להעתיק כאן מש"כ בס' "אורחות צדיקים" שער התשובה וז"ל: וכיצד מתודה, יאמר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך, ועשיתי כך וכך, והרי ניחמתי ובושתי במעשי, ולעולם איני חוזר לדבר זה וכו', וטוב מאוד לפרט החטא שלו בתוך הוידוי, כגון אם אכל נבילות וטריפות או שאר דבר איסור, כשיאמר אשמתי, יאמר, אכלתי דבר איסור. ואם חטא בזנות, כשיאמר בגדתי, יאמר, בעלתי בעילת זנות, ויפרש בה אם בעל גויה או נדה. ואם גנב, כשיאמר גזלתי, אז יאמר, מפלוני ומפלוני גנבתי וגזלתי. וכו' וכו' וכן לכל אלפא ביתא, לכל אות ואות שבוידוי יאמר מעין אותה עבירה שעשה וכו' עכ"ל.

ו. חומר ענין "יודוי פה":

ע"פ הצעת הגה"צ... שליט"א ראוי להביא את דברי מרן הגר"י קנייבסקי זצ"ל שענה בזמנו לשאלתו של הבחור... יחי', והדברים נרשמו מפיו של הג"ר... אשר זוכר הדברים כהווייתן, כדלהלן:

הגר"י קנייבסקי זצ"ל יעץ, שמאחר וביום הכיפורים עצמו בעת הוידוי כאשר מפרטים כ"כ הרבה עוונות, קשה מאוד לכוין להתעורר לתקן הכל, ואם מתודה על חטא כאשר אין בדעתו לתקנו הרי זה מחרף ומגדף, על כן מיעץ שבכל תפילה מחמשת התפילות שמתודים בלחש יאמר רק חלק מן הפירוט (שאו"י בכ"ז יתעורר עי"ז לתקן עצמו), כך שבמשך כל היו"כ לא יאמר הפירוט יותר מפעם אחת, ואז יוכל יותר לשים על לב לתקנם.

ז. טעם הפירוט ע"ס א-ב:

כמו"כ מן הראוי להביא את מש"כ הגר"ח וולאז'ין זצוק"ל בביאור מה שתיקנו הראשונים לומר פירוט הוידוי ע"פ סדר א-ב, עי' מש"כ בספרו נפש החיים שער ד' פרק לב, דזהו כדי לעורר שורש העליון של נפשו שמקושרת בתוה"ק שניתנה בכ"ב אותיות.

וז"ל בדרשה: ד"ה ולכן תקנו לנו קדמונינו את הוידוי בסדר כ"ב אותיות התורה, כי כל נפש מישראל הוא כס"ת ממש, היינו ברמ"ח אבריו הרוחניים נגד רמ"ח מ"ע, ושס"ה גידיו הרוחניים נגד שס"ה ל"ת, כמ"ש חז"ל (מו"ק) העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע, הא למה זה דומה לרואה ס"ת שנשרפה. ואם האדם פוגם באבר אחד אזי מסתלק תיכף ומיד הקדושה מאותו אבר ואותיות פורחות, ותיכף שורה עליו רוח הטומאה הנקראת קיא צואה, אשר הוא סרחון אמיתי אשר אין למעלה ממנו, ואין אותיות הקדושה חוזרות למקומם אלא ע"י תשובה בבכיה ומרירות הלב לרחוץ את הצואה, כמש"כ אם רחץ ה' את צואת בנות ציון, ואז כח הטומאה מסתלק ממנו, וכמש"כ זבחי אלוקים רוח נשברה, ופי' בזוהר היינו שישבור את רוח הטומאה אשר חופף עליו. ולכן תקנו את הוידוי בכ"ב אותיות התורה להחזיר אותיות הפורחות למקומן.

ועוד כתב (בדרשה בהוספות מכת"י) וע"כ נתקן הוידוי בכ"ב אותיות, כי התורה ניתנה בכ"ב אותיות, וכל הקדושה נכלל בכ"ב אותיות.

שו"ר בקונטרס ביאורי תפילות וידוי וכו' שכבר הביא דברים הנ"ל, וכן הוסיף מעוד ספרים בטעם שאומרים הוידוי ע"ס א-ב, עיי"ש בדבריו הנחמדים.

כמה הערות נחוצות בדיני הוידוי:

א. אם התחיל באמירת הוידוי שבסוף התפילה ולא אמר פסוק יהיו לרצון וכו' לפני הוידוי ונזדמן לו לענות קדושה, יאמר מיד את הפסוק יהל"ר, ואז יכול להפסיק ולענות לדברים אלו: אמן יהא שמיה רבה עד עלמא, שותק ושומע עד דאמירן בעלמא ועונה אמן, פסוקי קדוש וברוך שבקדושה, אמן של המלך הקדוש ושומע תפילה, תיבות מודים אנחנו לך שבמודים דרבנן [וכ"ה באלוקי נצור בכל השנה] ואחר יהל"ר השני עונה הכל אף שעדיין לא עקר רגליו.

ב. אף הנוהג כהגר"א ומקפיד שלא לומר יהל"ר לפני הוידוי [כיון שחכמים תיקנו לומר הוידוי תוך התפילה] הרי אם כבר אמר ואנחנו חטאנו [שזהו עיקרו של וידוי] יכול לומר יהל"ר ולהפסיק לכל הדברים הנ"ל.

ג. חייב להתוודות מעומד, ולא ישען על שום דבר עד אחר שאומר "על חטאים שאנו חייבים עליהם ארבע מיתות בית דין", ואם נשען על דבר באופן שאם ינטל יפול, צ"ע אם יחזור ויתוודה. (תר"ז מ"ב ס"ק י').

ד. אם אפשר טוב לשחות בוידוי כמו במודים, ואם קשה די שיכוף ראשו מעט ובפרט בוידוי השני שחוזר עם הש"ץ. [סי' תר"ז מ"ב סק"י ושעה"צ סק"ו].

ה. בשעת הוידוי יש להכות באגרופ על חזהו, באזור הלב, כטוען כלפיו: "אתה גרמת לי שאחטא".

ו. באמירת "על חטא" יש להכות באמרו "שחטאנו". (תר"ז מ"ב ס"ק י"א).

ז. כשמתודה בלחש - נכון לפרט חטאיו, כדי שיתבייש יותר כשמזכירם. ואין הבדל בין חטאים המפורסמים [הידועים לאחרים] לבין אלו שנעשו בסתר, כי כולם גלויים וידועים לפני המקום. ואם מתודה בקול רם, כגון בוידוי שבחזרת הש"ץ - אין לפרט. שהרי כתוב בתהילים: "אשרי... כסוי חטאה". ואף איסור יש בדבר משום חלול השם, ורק חטא המפורסם לרבים רשאי לפרט. (חיי אדם קמ"ב, מט"א תר"ז ח')

ח. בחרטה וידידי בלבד אינו יוצא ידי חובת תשובה אלא עם קבלה לעתיד. לפיכך יש לומר את הידידי ו"על חטא" במתינות ובכוונה עם חרטה על העבר וקבלה לעתיד. ועל כן באומרו "ולא שוה לנו" יכוין לקיים מ"ע דחרטה. ובאומרו "יהי רצון שלא אחטא עוד" וכו' (וכן שאר לשונות של תפילה על העתיד שאומרים אחר הידידי שבחזרת הש"ץ), יכוין לקיים בזה קבלה על העתיד.

ט. כתב הח"א וזה לשונו: ולפי שהמתווה צריך עכ"פ להבין מה שהוא אומר ולומר הידידי בנחת ומוטב לומר אשמנו פעם אחת בכוונה מלומר ג"פ במהירות ובלא כוונה, ולפי שדברי הידידי שתקנו קדמונים הם כפולים ומכופלים ואינם מובנים לכל אדם, לכן כתבתי פירושו לפי מה שליקטתי מספרי ראשונים. הנה ידידי זה אשמנו נתקן עפ"י הפוסקים שא"צ לפרוט החטא, ולכן תקנו אותו ע"ש הכנויים הרעים שנתכנו בהם לישראל לגנאי, ולפי שהחוטא פוגם בכ"ב אותיות התורה לכן תקנו עפ"י א"ב שיפרש כל אדם חטאיו בין האותיות, כגון באשמנו יאמר אכלתי דבר איסור, וכן בכולם. עכ"ל.

י. קודם אמירת הידידי יחשוב במחשבתו: הריני מקבל עלי מ"ע של ידידי החטא שציווני בוראי ית"ש בתורה הקדושה "והתודו את חטאתם אשר עשו". (יסוד ושורש העבודה).

יא. מאחר וע"פ רוב לא הבאנו ב"פירוט", חטאים שכבר מוזכרים בוידוי עצמו (כגון גזל, שכבר אומרים "גזלנו", או "לפני עור" שכבר אומרים "יעצנו רע"), על כן יש להיזהר כשאומרים את הידידי "אשמנו" לכוין להתוודות על אותם החטאים. ולתועלת המתפללים הדגשנו את מילות הידידי שיש בהם עצמם פירוט של חטא.

סדר הוידוי

עריכה זו נעשתה עבור מחזור "סדר תפילותינו" וכל הזכויות שמורות

"אשמנו" נערך באופן מבואר ומפורט כשיטת ה"חיי אדם", סדור הגר"א, כפי המבואר לעיל במבוא.
"על חטא" עם ביאור קצר ותמציתי עפ"י סדור הגר"א

בכל אות כתבנו תחילה תמצית הביאור, ואח"כ הוספנו (בכתב שונה) את החטאים השונים שאותם יש להזכיר בפה. (מלבד ממה שהבאנו בסוגריים).

"אלהינו ואלהי אבותינו תבוא לפניך תפלתנו ואל תתעלם
מתפלתנו" - מדה פנגד מדה; פי המתעלם ועושה את עצמו כאלו אינו רואה את האמת - בשמים מתעלמים מתפלתו. אולם המשתדל לגלות שרשי מעשיו - משמים נושאים לו פנים.

שאינ אנו עוי פנים וקשי ערף לומר לפניך יהוה אלהינו
ואלהי אבותינו צדיקים אנחנו ולא חטאנו אבל אנחנו ואבותינו
חטאנו:

אשמנו - מלשון שממה (רמב"ן), עשינו נפשונו שוממה מתכן ולפיכך חטאנו; עשינו אשם לנפשונו ואשמנו לבוראנו.

אכלתי דברים אסורים: אכלתי שרצים ורמשים (מאכלים שלא נבדקו מתולעים), אכלתי טבל, אכלתי ערלה, אכלתי פלאי הפך, אכלתי אסורי שביעית, אכלתי גבלות ומרפות, אכלתי פשר בחלב, אכלתי חמץ בפסח. אכלתי חמץ שעבר עליו הפסח.

אכלתי בזמנים האסורים: אכלתי בתעניות, אכלתי קדם התפלה, אכלתי קדם קדוש והבדלה, אכלתי פשהגיע זמן מצוה. אכלתי באופן האסור: אכלתי ונהניתי ללא ברכה לפניו ולאחריו,

אֶכְלֹתִי לֹלֵא נְטִילַת יָדַיִם, אֶכְלֹתִי מִסְעוּדָה שְׁאִינָה מִסְפֶּקֶת לִבְעָלָהּ,
אֶכְלֹתִי בְּסִבּוֹת מַחוּץ לְסִכָּה.
אֶבְלוֹת עַל גְּלוֹת הַשְׂכִּינָה וַיִּשְׂרָאֵל וַחֲרָבָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא קִיַּמְתִּי כְּרָאוֹי.

בְּגִידֵנוּ - בְּגִידָה נִקְרָא כְּאִשֶּׁר בּוֹגֵד בְּחִבְרוֹ הַמַּחְזִיק בְּאֻמוֹנֵת אֶהְבֵּתוֹ, אוֹ בּוֹגֵד בַּמַּטִּיב לוֹ, וְכֵן אֲנוּ בְּחֻטְאֵינוּ בּוֹגְדִים בְּהִקְב"ה שְׂמַטִּיב עִמָּנוּ.

בְּטִלְתִּי תִלְמוּד תּוֹרָה (בְּכַמּוֹת, וּבְאִיכוֹת) מַעֲצָמִי וּמֵאַחֲרִים, בְּטִלְתִּי
קִרְיַת שְׁמַע בְּזִמְנָה וּבְכַוְנָתָהּ, בְּטִלְתִּי שְׁאָר מִצְוֹת עֲשֵׂה, בְּטִלְתִּי
תַּפְלָה בְּצַבּוּר, בְּטִלְתִּי תַּפְלָה בְּזִמְנָה, בְּטִלְתִּי עֲנִית בְּרַכּוֹ, אֲמֵן וְקִדְשָׁה.
בִּרְכָּתִי בְּרַכָּה לְבַטְלָהּ, בִּרְכָּתִי בְּרַכָּה שְׁאִינָה צְרִיכָה, בִּרְכָּתִי בְּרַכָּה
וּבִרְכַּת הַמְּזוּן [וּתַפְלָה] לֹלֵא כּוֹנֵה וְשֹׁלֵא כְּרָאוֹי, הַחֲסִדְתִּי בְּרַכָּה הַנִּצְרָכָה.
בְּזִיתִי אֶת הַמּוֹעֲדוֹת, בְּזִיתִי דְּבָרֵי תּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ, בְּזִיתִי דְּבָרֵי מֵאֲכָל
וּלְבוֹשׁ.

בְּבִשָּׁר בְּחֻלָּב לֹא נִזְהַרְתִּי כְּרָאוֹי (אֲסוּר הַנָּאֶה, בִּישׁוּל, הִרְחָקוֹת), בְּטַחְתִּי בְּכַח
אָדָם וְלֹא בְּהִשְׁי"ת.

גְּזֻלָּנוּ - כְּפִשׁוּטוֹ. "גְּזֻל אֲבִיו וְאִמּוֹ", וְאָמְרוּ חז"ל "אֲבִיו" הִינּוּ הִקְב"ה, וְ"אִמּוֹ" הִינּוּ
כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כֵּן אֲנוּ גְּזֻלָּנוּ לְהִקְב"ה וְלִישְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ חז"ל "סָאָה שֶׁל עֲוֹנוֹת גְּזֻל
מִקְטָרֵג כְּרָאֵשׁ".

גְּנֻבְתִּי (גַּם עַל מִנַּת לְהַחֲזִיר) הוֹנֵאֲתִי בְּמִמּוֹן, שְׂכַחְתִּי לְפָרַע חוֹבוֹת
וְהִשְׁאֵלוֹת (מִצּוֹי בְּמִצְרַיִם קְטָנִים) אוֹ שֹׁלֵא פְרַעְתִּים בְּזִמְן, הִשְׁתַּמְשִׁיתִי
בְּחִפְצֵי הַזֵּוּלָת שֹׁלֵא בְרִשׁוֹת. גְּנֻבְתִּי דַּעַת הַבְּרִיּוֹת, גְּזֻלְתִּי זְמַן וְשָׁנָה;
גְּלִיתִי סוֹד; גְּמִלְתִּי רָעָה תַּחַת טוֹבָה לְהִקְב"ה וּלְבְרִיּוֹת; גְּאִיתִי בְּמִחְשָׁבָה,
בְּדַבּוּר, וּבְמַעֲשֵׂה; גְּלִיתִי פָנִים בַּתּוֹרָה שֹׁלֵא בְּהִלָּכָה (כְּגוֹן מוֹרָה הִלְכוֹת
מִטְעוֹת, מִצּוֹי כְּשֹׁלֵא מַעֲיָנִים בְּהִלָּכָה בְּמִקּוּרָה).

דְּבַרְנוּ דְּפִי - הִטְלָנוּ דְּפִי בְּקַב"ה ח"ו אוֹ בְּאַחֵינוּ. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים שֶׁהִיא מִלָּה מְרַבֶּבֶת,
דו-פִּי: אֶחָד בִּפְּסָה וְאֶחָד בְּלֵב, בְּפָנָיו וְשֹׁלֵא בְּפָנָיו.

דיברתי דברים אסורים: דברתי לשון הרע ורכילות, דברתי גבול פה, קללות, דברתי דברי מחלוקת, דברתי אחד בפה ואחד בלב, דברתי דברים בטלים, דברתי דברי שחוק וקלות ראש, דברתי בבית המדרש, דברתי בשעת התפלה, דברתי דברי תורה ותפלה במקומות המטנפים ובגוף שאינו נקי, דברים שבכתב אמרתי בעל-פה, דברתי דברי חול ומשא ומתן בשבת ויום-טוב; דנתי את הזולת לחובה.

הענינו - פעל יוצא, דהיינו שגרמנו לעויות מה שהיה ישר, כגון שמחטיא ומטעה אחרים, וגדול מההורגו.

הרהרתי הרהורים אסורים, הרהרתי אחר הנהגת ה' ואחר רבותינו, הרהרתי בדברי תורה במקום ובגוף שאינו נקי.

הזכרתי שם שמים לבטלה וללא כונה; הפסקתי מהלמוד שלא לצורך; התרשלתי בחזוק האמונה בה' וי"ג עקרית, ובאמונת חכמים; השחית נקבי; הורתי הלכה בפני רבותי; הכשלתי והטרחתי יחיד וצבור; הוצאתי יחיד, הוצאתי רבים, הוצאתי הקדוש; השחתי דברי מאכל ודברי ערך; הלכתי פני חבר ברבים; התכבדתי בקלון חברי; הוצאתי שם רע על החיים והמתים; הקפדתי על הזולת שלא כדיון; הגיפתי ידי על חבר להפוטו; הסגתי גבול אחרים; החנפתי לזולת ולרשעים; החזקתי במחלוקת; הקלתי ראש בבית המדרש.

והרשענו - גרמנו לזולת לעשות מעשי רשע [עין רשענו].

ותרתי על כבודו יתברך, ותרתי על כבוד התורה, ותרתי על כבוד הזולת וממונו, ומאידך על כבודי מחיתי.

וידנו - היינו רצי לב, ועל שם הכתוב ודון לבך השיאך. ובמחשבה יותר ממצעשה, ואמרו חז"ל: הרהורי עברה קשים מעברה.

זלזלתי בעבודת השי"ת, זלזלתי בקדושת בית המדרש, זלזלתי בגטילת

יָדִים, וְלִזְלָתִי בְּכָבוֹד הַתּוֹרָה וְלִזְלָתִי בְּכָבוֹד לּוֹמְדֶיהָ, וְלִזְלָתִי בְּכָבוֹד תַּלְמִידֵי
חֲכָמִים, וְלִזְלָתִי בְּכָבוֹד רַבּוֹתִי, וְלִזְלָתִי בְּכָבוֹד הוֹרִי, וְלִזְלָתִי בְּכָבוֹד חֲבֵרִי,
וְלִזְלָתִי בְּכָבוֹד כְּהָנִים, וְלִזְלָתִי בְּכָבוֹד שַׁבָּת וַיָּמִים טוֹבִים, וְלִזְלָתִי בְּכָבוֹד
סְפָרִים וְתַשְׁמִיּוֹשֵׁי קִדְשָׁהּ. וְרַקְתִּי צַפְרָנִים בְּמָקוֹם הַלּוֹד בְּנֵי אָדָם.

חֲמִסָּנוּ - חֲמִסָּן נִקְרָא שְׁנוּטֵל חֲפֵץ מִחֲבֵרוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ אִף שְׁנוּתָן לוֹ שְׁוִיו, אוֹ אֶפְלוּ
יוֹתֵר מִשְׁוִיו, (עַל שֵׁם הַפֶּתוּב "הַחֲמִס קָם לְמַטָּה רָשָׁע").

חֲלָלְתִי שַׁבָּת וַיָּמִים טוֹבִים, חֲלָלְתִי שֵׁם שָׁמַיִם; חֲשַׁדְתִּי בְּבָשָׂרִים; חֲמַדְתִּי
רְכוּשׁ הַזּוּלָּת; חֲזַקְתִּי יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבָרָה; חָלַקְתִּי עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים.

טָפְלָנוּ שֶׁקָּר - הַקַּב"ה בְּרַחֲמָיו הִפְרִיד הַקְּלָפוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְטָרְגוּ בַּהֲיוֹתָם יַחְדָּו,
וְאֵינוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ חֲבֵרָנוֹם שׁוֹב, וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים נִטְפְּלָנוּ וְהִתְחַבְּרָנוּ לַעֲוֵשֵׁי רָשָׁע, אוֹ חֲבֵרָנוּ
שֶׁקָּרִים זֶה לָזֶה, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ כְּנֻכּוֹנִים.

טִלְטַלְתִּי מִקְצָה.

יַעֲצָנוּ רַע - מֵיַעֵץ לְהִנָּאֵתוֹ וְלֹא לְטוֹבַת הַמִּתְיַעֵץ וְגוֹרָם לוֹ לְהִפָּסֵד מִמוֹנֹו אוֹ לְבִזְיוֹנוֹ.
וְכֵן מֵיַעֲצוֹ לַעֲבֹר עֲבֵרוֹת.

יַחְדְּתִי עֲצָמֵי עִם נָשִׁים; יִשְׁנִיתִי עִם תַּפְּלִין, יִשְׁנִיתִי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, יִשְׁנִיתִי
בְּסִפּוֹת מַחוּץ לְסִפָּה; יִרְאֵת הוֹרִים וּמוֹרִים לֹא קִיַּמְתִּי כְּרֹאוֹי; יִצְאֵתִי
מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא לַעֲרֹךְ.

כּוֹבְנִי - מְכַזֵּב לְתוֹעֲלָת וְשֹׁלֵא לְתוֹעֲלָת, הַמְּשַׁקֵּר הוּא מִד' כְּתוּת שְׂאִינָם מִקַּבְּלִין פְּנֵי
שְׂכִינָה, הַמְּבַטִּיחַ וְאֵינוֹ מְקַיֵּם הַבְּטָחָתוֹ, הַמוֹדֶה בַּפְּשָׁעֵיו וְשׁוֹב לְסוּרוֹ.

כָּעֵסְתִּי (כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה); כְּגִיתִי שֵׁם לְחֲבֵרִי; כְּבִשְׁתִּי שָׂכָר שְׂכִיר;
כְּבִדְתִּי לְעוֹבְרֵי עֲבָרָה; כְּפִיתִי טוֹבַת הַמָּקוֹם וְהַבְּרִיּוֹת.

לְצָנוּ - הַמִּתְלוֹצֵץ גּוֹרֵם כְּלִיָּה לְעוֹלָם, יְסוּרִין בְּאֵין עֲלֵיו וּמְזוֹנוֹתָיו מִתְמַעֲטִים, נוֹפֵל
בְּגִיהָנָם וְאֵינוֹ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׂכִינָה. כּוֹלֵל, הַקּוֹבֵעַ עֲצָמוֹ לְשִׁיחָה בְּטִלָּה בְּמוֹשֵׁב לְצִים.

לֹא קִבַּעְתִּי עֵתִים לְתוֹרָה; לְבִשְׁתִּי וַיִּשְׁבְּתִי עַל שַׁעֲטָנִי; לֹא נִשְׂאֵתִי וְנִתְתִּי

בְּאִמּוֹנָה; לְקַחְתִּי וְנָתַתִּי שָׁחַד (דְּבָרִים, מִמּוֹן); לֹא צִפִּיתִי לִישׁוּעָה; לֹא
 בָּטַחְתִּי בַּה' בְּרֵאוֹי; לֹא הִשְׁלַמְתִּי שְׁנִים מִקְרָא וְאַחַד תְּרִגּוֹם מִיַּד שְׁבֹת;
 לֹא הוֹכַחְתִּי אֶת רַעִי; לֹא גִמַּלְתִּי חֶסֶד (כִּפִּי וְכִלְתִּי); לֹא קִבַּלְתִּי אֶת הַזִּוּלָּת
 בְּסֹבֵר פָּנִים יְפֹת; לֹא קָמַתִּי מִפְּנֵי שִׁיבָה, וְלֹא הִדְרַתִּי תִלְמִידֵי חֲכָמִים;
 לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי עַל אֲחֵרִים כִּפִּי הַצָּרָה; לֹא הִחְזַרְתִּי הַסֶּפֶר לְמָקוֹמוֹ לְאַחֵר
 הָעֵינָן; לְמַדְתִּי עַל מִנַּת לְקַנְטֵר.

מֶרְדְּנוֹ - מֶרְדֵּךְ נִקְרָא הַכַּעֲסָה לֹלֵא הַנָּאָה, וְכֵן הַחוּטָא מִתּוֹךְ שְׂכּוּפֵר בְּמַצּוֹת, וְלֹא לְתַאֲבוֹן
 שִׁיּוֹרֵי תוֹקְפוֹ. וְאֵךְ אֲנוּ אַע"פ שִׁיּוֹרֵי בּוֹרְאָנוּ מֶרְדְּנוּ בּוֹ לֹלֵא פַחַד, (פְּרִיקַת עַל).

מִלֵּאֲתִי פִי בְּשֹׁחֹק וְהוֹלָלוֹת; מֶרְדְּתִי בְּמִלְכוּת שְׁמִים וּבְגִדוּלֵי הַתּוֹרָה.
 מִנְעַתִּי אֲחֵרִים מִעֲשִׂיַּת מַצּוֹת; מֵאָה בְּרָכוֹת לֹא קִיַּמְתִּי בְּכָל יוֹם.

נֶאֱצָנוּ - גְּרוּעַ מִהַמּוֹרֵד, שֶׁשָּׁשְׁעָנוּ לוֹ עַל מִנַּת לְנֶאֱצוֹ ח"ו, כְּהַמְכָּרָךְ עַל דְּבַר גְּזוּל, וְשֹׁאֵר
 מַצּוֹת הַפְּאוֹת בַּעֲבָרָה שֶׁמִּתְלוּצֵץ מִבּוֹרְאוֹ, כִּךְ אֲנוּ הַכַּעֲסָנוּ אֶת ה' בְּעוֹנוֹתֵינוּ.

נִשְׁבַּעְתִּי לִשְׂוֹא וְלִשְׁקֹר; נִדְרַתִּי וְלֹא קִיַּמְתִּי; נִקְמַתִּי וְנִמְרַתִּי; נִכְשַׁלְתִּי
 בְּאִסּוּרֵי רִבִּית; נִהְיֵיתִי מֵאִסּוּרֵי הַנָּאָה; נִהְיֵיתִי מִתְקַרְבֵּת עֲבוּדָה זָרָה;
 נִהְיֵיתִי מִתְעַנּוּגִים הָאִסּוּרִים, נִהְיֵיתִי מִתְעַנּוּגִים שְׂאִינָם לְצָרָה; נִגְעַתִּי
 בְּמָקוֹמוֹת הַמְּכַסִּים בַּעַת תְּפִלָּה וְלִמּוּד; נִהְיֵיתִי מִשְׁבָּחִים שְׂלֵא הָיוּ בִּי.

סֶרְרָנוּ - הִסְרָנוּ לִבֵּנוּ מִעֲבוּדַת ה' הַמְּטִיב עִמָּנוּ בְּכָל עֵת, וְהוּא מִלְשׁוֹן סוֹרֵר וּמוֹרָה.

סִתְרַתִּי דְבָרֵי הוֹרִי וּמוֹרִי; סִרְתִּי מִמִּנְהֵגִים טוֹבִים וּמִתְקַנּוֹת הַצָּבוּר.

עֵינָנוּ - עֵבְרָנוּ בְּמִזִּיד - כִּדִּי לְמִלֵּא תַּאֲוֵתֵינוּ.

עֵנִיתִי גַר יְתוֹם אֶלְמָנָה וְדָל; עֵנִיתִי אָמֵן חֲטוּפָה וִיתוּמָה וּבִלֵּא כּוֹנֵה;
 עֲמַלְתִּי וְעַסְקַתִּי בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה מֵעַכְרָ לְנֶעְרָךְ [וְלֹא בְּתוֹרָה]; עֲשִׂיתִי
 מִלֵּאכָה (שְׂאִינָה אֲבוּדָה) בְּחוֹל הַמוֹעֵד; עֵנִיתִי וְעוֹתִי אֶת הַדִּין; עֲבַרְתִּי עַל
 מֵה שֶׁקִּבַּלְתִּי עַל עֲצָמִי.

פִּשְׁעֵנוּ - פֶּשַׁע הוּא כַּעֲנָן מָרָד, אֵלָּא שֶׁיֵּשׁ מוֹרָד בְּבוֹרְאוֹ אִף שֶׁמֶאֱמִין בּוֹ, וְיֵשׁ שְׁמוֹרָד מִחֲמַת שְׁכוּפָר בְּעֶקֶר (וְזֶהוּ פֶשַׁע).

פָּרַקְתִּי עַל תּוֹרָה וְעַל מִצְוֹת וְיִרְאַת שָׁמַיִם; פָּנִיתִי לְבִי לְבַטָּלָה (וְעַל יָדִי כֵן נִכְנַסְתִּי לְנִסְיוֹן); פָּגַמְתִּי בְּעִנְיָנִי קִדְשָׁהּ וְצִנִּיעוּת וְכָל עֲנִינֵיהֶם [הַנָּאוֹת הַגּוֹף הָאִסּוּרוֹת, בְּהַסְתַּכְלוּת, וְשִׁמְיָעָה, וְהוּז"ל, וְכו'] פָּרַשְׁתִּי מִן הַצְבוּרָה; פָּשַׁעְתִּי בַחֲנוּךְ יְלָדִי (וְתַלְמִידִי).

צָרָרְנוּ - גָּרַמְנוּ צָרוֹת לְזוּלָת - יִשְׁרֵירוֹת אוֹ ע"י אֲחֵרִים.

צָעַרְתִּי הוֹרִים, צָעַרְתִּי מוֹרִים, צָעַרְתִּי תַלְמִידֵי חֲכָמִים, צָעַרְתִּי הַבְּרִיּוֹת, צָעַרְתִּי בַעֲלֵי חַיִּים.

קִשְׁיֵנוּ עֶרְף - הִתְעַלְמָנוּ מִתּוֹכָחוֹת וְיִסּוּרִים אוֹ צָרוֹת מִמּוֹן, וְתַלִּינוּ אוֹתָם בַּמִּקְרָה וְלֹא נִכְנַע לִבָּנוּ.

קִנְאָתִי בְּזוּלָת, קִנְאָתִי קִנְאוֹת שְׁלֹא לְשֵׁם שָׁמַיִם; קִבַּלְתִּי לְשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוֹת; קָרָאתִי מִיָּנוּת וּבִפְרִיה (סְפָרִים וְעִתּוֹנִים לֹא כְשִׁירִים), קָרָאתִי מִכְתָּבִים לֹא לִי; קָמַצְתִּי יָדִי מִצִּדָּקָה; קִדְשַׁת שְׁבִיעִית לֹא שִׁמְרָתִי בְּרָאוּי.

רָשַׁעְנוּ - עָשִׂינוּ מַעֲשֵׂי רָשָׁע, מְרִים יָד עַל חֲבֵרוֹ, הַגּוֹנֵב וְהַגּוֹזֵל, הַמּוֹשֵׁל בְּדֶרֶךְ רָשָׁע שֶׁאֵין מִי שִׁוְכִיחֵנוּ.

רָמִיתִי; רָבִיתִי וְחֻלְקָתִי לְשׁוֹא עַל הַזּוּלָת; רָדַפְתִּי אַחֵר מִמּוֹן שְׂרָרָה וְכָבוֹד; רָדִיתִי בְּפָרֶךְ בְּאֲחֵרִים.

שָׁחַתְנוּ - עַל שֵׁם הַכְּתוּב "שָׁחַת עֶמֶךְ", עֲבוּדָה זָרָה וְכִיּוּצָא בְּזָה, עֲרִיּוֹת וְכִיּוּצָא בְּזָה, מַעֲלִים עֵין מִצִּדָּקָה, כָּל הַכּוֹעֵס וְהַמְתַּנְּאֵה כְּאֵלוֹ עוֹבֵד ע"ז.

שָׁקַרְתִּי; שָׁנְאָתִי שָׁנְאָת חֲנָם; שָׁנְאָתִי מוֹסֵר וְלֹא קִבַּלְתִּי תוֹכְחָה; שָׁלַחְתִּי מְדֻנִּים בֵּין אֲחֵים; שָׁמַחְתִּי בְּתַקְלַת חֲבֵרִי וּבְנִפְל אוֹיְבִי; שָׁתִיתִי סֵתֶם יַיִן; שָׁחַתִּי פֶּאת הָרֹאשׁ וְהִזְקֵן; שָׁכַבְתִּי עַל עֶרְפִי וּבִטְנִי.

תַּעֲבֹנוּ - עֲבָרְנוּ עֲבֵרוֹת הַנִּקְרָאוֹת "תוֹעֵבָה" (כְּגוֹן עֲבוֹדַת זָרָה, מֵאֲכֻלוֹת אֲסוּרוֹת, רִמָּאוֹת בַּמִּדּוֹת וּמִשְׁקָלוֹת).

תֵּאֲבֹתִי לַעֲבֹרוֹת; תִּהְיֶה לִּי הַרְאֵשׁוֹנוֹת (הַתְּחַרְטֵּתִי עַל דְּבָרִים טוֹבִים שְׁעָשִׂיתִי); תִּשׁוּבָה כָּרְאוּ לִי עָשִׂיתִי; תִּשׁוּבָה לֹא עָשִׂיתִי מִיָּד לְאַחֵר הַחֹטָא; תַּעֲנִיּוֹת וְעִנּוּיֵיהֶם לֹא קִיַּמְתִּי כָּרְאוּ.

תַּעֲנִינוּ - וְהִי כָלִי - תַּעֲנִינוּ מִהֲדַרְךָ, כִּי לֹא הִלְכְנוּ בְּדַרְךָ הַיָּשָׁר.

תַּעֲתַעֲנוּ - הִטְעִינוּ לְבָבְנוּ - וְלֹכֵן אַף הִקְבִּ"ה לֹא עֲזָרְנוּ לְשׁוֹב, כְּמֵאֲמָרָם "הִבָּא לְטָמֵא פוֹתִיחִין לוֹ".

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שׁוּבָה לָנוּ, וְאֵלּוּ הֵינּוּ בּוֹחֲרִים בְּדָבָר שֶׁשׁוּבָה לְמִצְוֹתֶיךָ לֹא הָיָה רַע כָּל־כֶּף, אֲבָל בְּחֵרְנוּ בְּדָבָר שֶׁלֹּא שׁוּבָה לָנוּ וְלֹכֵן

וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אִמְתַּ עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:
צָדִיק הַדִּין - קִבְּלַת הַיְסוּרִים - (אָמַר לָהֶם הַקֹּב"ה לְמַלְאכֵי הַשָּׁרָת, בּוֹאוּ וְאוֹדִיעוּ לָכֶם צִדְקָתְכֶם שֶׁל בְּנֵי, שְׁאֵנִי טַעֲנָתִים בְּעוֹלָם כְּמָה צָרוֹת וַיְסוּרִים הִבֵּאתִי עָלֵיהֶם בְּעוֹלָם כָּל דּוֹר וְדוֹר וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וְלֹא בְּעֵטוֹ בָּהֶם, שְׁקוֹרְאִים עֲצָמָם וְשָׁעִים וְקוֹרְאִים אוֹתִי צָדִיק וְהֵם אוֹמְרִים וְאַתָּה צָדִיק. (פְּסִיקְתָּא)

מָה נֹאמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם. וְמָה נִסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.
הֲלֹא כָּל הַנִּסְתָּרוֹת וְהַנִּגְלוֹת אַתָּה יוֹדֵעַ:

* בְּנִעִילָה מִמִּשְׁיָךְ בַּתְּפִלָּה "אַתָּה נוֹתֵן יָד"

אַתָּה יוֹדֵעַ רְזִי עוֹלָם, וְתַעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָּל חַי, אַתָּה חוֹפֵשׁ כָּל חַדְרֵי בֵּטָן וּבּוֹחֵן כְּלִיּוֹת וְלֵב, אֵין דָּבָר נֶעְלָם מִמְּךָ וְאֵין נִסְתָּר מִנְּךָ עֵינֶיךָ. וְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַלֵּהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּסְלַח

לָנוּ עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ, וְתַמְחֵל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ, וְתִכְפֹּר לָנוּ עַל
כָּל פְּשָׁעֵינוּ:

פרוש: בהיותך יודע פנימיות שרשי החטאים, לכן תסלח לנו כְּאִשֶּׁר נְתוּדָה עַל
הַשָּׁרִשִׁים, שְׁנִכִּיר אוֹתָם בְּאִמְרָנוּ "עַל חַטָּא":

עַל חַטָּא שְׁחַטְאֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּאִנּוּס וּבְרִצּוֹן - עַל שֶׁעָבַר עֲבָרָה בְּאִנּוּס, וְעַל שֶׁלֹּא
נִזְהַר לְהִנָּצֵל מִהָאִנּוּס בְּתַחבּוּלוֹת, וְכֵן עַל עֲבֵרוֹת שֶׁעָשָׂה בְּרִצּוֹן.

וְעַל חַטָּא שְׁחַטְאֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּאִמּוּץ הַלֵּב - שֶׁנִּמְנַע מִלְעֲזוֹר לְחַבְרוֹ בְּעֵת צָרָה,
וְשֶׁלֹּא נָתַן צְדָקָה בְּלֵב שָׁלֵם, וְכֵן עַל שֶׁהִתְאֲכָזַר.

עַל חַטָּא שְׁחַטְאֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּבִלִי דַעַת - שְׁחַטָּא בְּשׁוּגָג וְלֹא נִזְהַר, וְעַל שְׁחַטָּא
בְּמִזִּיד וְעַל יְדֵי זֶה נִכְשַׁל בְּשׁוּגָג, וְעַל שֶׁלֹּא לָמַד דִּינִים וְלָכֵן חַטָּא.

וְעַל חַטָּא שְׁחַטְאֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּבִטּוּי שְׁפָתַיִם - עַל שֶׁהִקְנִיט חֲבֵרוֹ בְּדִבְרָיו, עַל
עִוּוֹן נְדָרִים וְשִׁבוּעוֹת (וְאֶפְלוּ קִיָּמָם), וְעַל הַטַּחַת דְּבָרִים קְשִׁים כְּלָפִי מַעֲלָה.

עַל חַטָּא שְׁחַטְאֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּגִלּוֹי וּבִסְתֵּר - בְּגִלּוֹי - עַל שְׁחַטָּא וְגֵרָם לְחִלּוֹל
ה' וְלְהַחֲטֹאת הָרַבִּים, וּבִסְתֵּר - שְׁמִרְאָה, שִׁירָא מִבְּנֵי אָדָם, וְלֹא מֵה'.

וְעַל חַטָּא שְׁחַטְאֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּגִלּוֹי עֲרִיּוֹת - עַל שְׁחַטָּא בְּעֲרִיּוֹת וּבְאֲבִיזְרִיָּהוּ
(כְּגוֹן: אִיסוּר יְחִיד, הִסְתַּכְּלוּת וְכו').

עַל חַטָּא שְׁחַטְאֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּדַבּוּר פֶּה - עַל שְׁחַטָּא בְּדַבּוּר, כְּגוֹן: הִזְכָּרַת
דְּבָרֵי תוֹרָה בְּמִקְוֵמוֹת הַמִּטְנָפִים, קָלָלוֹת, חֲנֻפָּה, מַלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ, מוֹרָה שֶׁלֹּא
כִּתְלָכָה, מַחְלָקוֹת, מַתְכַּבֵּד בְּקִלּוֹן חֲבֵרוֹ, מַחֲזִיק יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבָרָה, נְטִירָה, דְּבָרֵי
חֹל וּמֵשָׂא וּמִתֵּן בְּשִׁבְתּוֹ, דְּבָרֵי שִׁקָּר, דְּבָרֵי כַּעַס, מַצְעֵר חֲבֵרוֹ, מְגִלָּה סוֹד, דְּבָרִים
בְּטָלִים, שִׁחּוּק וְקִלּוֹת רֹאשׁ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְכָל שֶׁכֵּן בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה.

וְעַל חַטָּא שְׁחַטְאֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּדַעַת וּבְמִרְמָה - עַל שְׁרָמָה חֲבֵרוֹ בְּעֵסֶק, שִׁדְּבָר
אֶחָד בְּפֶה וְאֶחָד בְּלֵב, עַל גְּנֻבַת דַּעַת וְכֵן עַל כָּל עֲנִיגֵי אוֹנָאת מִמּוֹן (כְּגוֹן: מַדּוּת
וּמִשְׁקָלוֹת).

על חטא שחטאנו לפניך בְּהִרְהוּר הַלֵּב - על שהתגאה בלבבו, ועל שהרהר הרהורים רעים (פגון: חמדות ותאוות וכו'). חושד בכשרים, הרהר אחר מדות ה', תלמידי חכמים ורבו, וכן על הרהוריו באמונה ובטחון.

ועל חטא שחטאנו לפניך בְּהוֹנָאת רֵעַ - על אונאת ממון, אונאת דברים ומצער חברו.

על חטא שחטאנו לפניך בְּוִדּוּי פֶה - שהתנודה ולא חשב לעזוב חטאיו.

ועל חטא שחטאנו לפניך בְּוַעֲדַת זְנוּת - על שהתנענעו לדבר ערוה.

על חטא שחטאנו לפניך בְּזִדּוֹן וּבְשִׁגְגָה - על שחטא במזיד ובשוגג.

ועל חטא שחטאנו לפניך בְּזִלְזוּל הוֹרִים וּמוֹרִים - הורים - על שלא כבדם ולא שמע צוים (וכן לגבי אחיו הגדול). ומורים - שזלזל ברבו ואפלו אינו גדול, ובשאר לומדי תורה ויראי שמים, וכן על שלא קם מפני זקן ומפני תלמיד חכם.

על חטא שחטאנו לפניך בְּחִזּוֹק יָד - על שחזק ידי עובדי עברה ועושי שלא כהגן, ועל שלא חזק ידי חברו בעצה ובממון, על שכוּפֶה חברו בחזק ידו, וכן שעשה דברים שלא כהגן בשל חזק ידו.

ועל חטא שחטאנו לפניך בְּחִלּוּל הַשֵּׁם - על שחטא (הן בשוגג והן במזיד) חטא שידוע לצבור, או שלא התנהג כראוי עם בני-אדם.

על חטא שחטאנו לפניך בְּטַפְשׁוֹת פֶּה - על שחטא בדבור חטא בגלל סכלות.

ועל חטא שחטאנו לפניך בְּטַמְאַת שְׁפָתַיִם - על שטמא שפתיו בחטאים שבלשונו (פגון: נבול פה ודבורים אסורים של תאנה).

על חטא שחטאנו לפניך בְּיֵצֵר הָרָע - על שהניח ליצר הרע להתגבר עליו.

ועל חטא שחטאנו לפניך בְּיֹדְעִים וּבְלֹא יוֹדְעִים - בין במזיד ובין בשוגג, בין אם חברינו יודעים שהזקנו להם או לא.

ועל כלם אלה סליחות סליח לנו, מחל לנו, בפר לנו.

ועל חטא שחטאנו לפניך בכפת שחד - על שלקח או נתן שחד, ובכלל זה שחד דברים וכדו'.

ועל חטא שחטאנו לפניך בבהש ובכזב - שחייב או הבטיח לחברו משהו ואינו מקימו, והמדבר שקר וכזב.

ועל חטא שחטאנו לפניך בלשון הרע - שעשה בלשונו רעה לחברו אפלו שלא בפניו, ואפלו בדרך שחוק או הפחדה.

ועל חטא שחטאנו לפניך בלצון - שמתלוצץ מאדם או מדברי תורה או ממצוה, וכן העושה קבוץ אנשים לדברים בטלים.

ועל חטא שחטאנו לפניך במשא ובמתן - על אונאות בשעת משא ומתן (פגון: שפסה פגמים שבהפץ), וכן משתמש במשכון שלא כדין, שואל שלא מדעת.

ועל חטא שחטאנו לפניך במאכל ובמשקה - על שגנב בלא מלכות אסורות, ועל שלא ברוך כדין, ועל רבוי אכילה.

ועל חטא שחטאנו לפניך בגשף ובמרבית - על שהלונה בלי התר עסקא, ועל שאר אסורי רבית (ועובר המלונה, הלונה, הערב, והעדים).

ועל חטא שחטאנו לפניך בגטית גרון - על גאווה הנפרת מבחוץ (פגון: הולך בקומה זקופה, מדבר רק עם נכבדים וכדו').

ועל חטא שחטאנו לפניך בשקור עין - על כל ההסתכליות האסורות.

ועל חטא שחטאנו לפניך בשיח שפתותינו - על שיחות בטלות (פגון: איך התעשר פלוני), ובפרט בבית הכנסת ובשעת התפלה.

ועל חטא שחטאנו לפניך בעינים רמות - על שהתגאה בלבד וכלפי חוץ עשה עצמו ענו.

ועל חטא שחטאנו לפניך בעזות מצח - על שהעז פניו נגד תלמיד חכם, או גדול ממנו ולא דבר אליהם בהכנעה.

וְעַל כָּלֵם אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת סָלַח לָנוּ, מָחַל לָנוּ, בִּפְנֵי לָנוּ.

עַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּפָרִיקַת עַל - עַל שִׁפְרוֹק מִמֶּנּוּ עַל מַצּוֹת (וְאַפְלוּ מַצָּה אַחַת), וְכֵן הַפּוֹרֵק עַל מַצָּאוֹ עַל צִוְּיָרֵי חֲבֵרוֹ.

וְעַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּפָלְאוֹת - עַל שְׁלֹא נִהְגָּ בְּיִשָּׁר, וְעַל שְׁלֹא דָן חֲבֵרוֹ לְכַף זְכוּת.

עַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּצָרִית רַע - שִׁרְצָה לַעֲשׂוֹת לְחֲבֵרוֹ רָעָה (וְאַפְלוּ עִי אַחֲרִים), וְאַפְלוּ לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ.

וְעַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּצָרוֹת עֵין - שִׁנְמַנְע מַלְעָשׁוֹת טוֹבָה לְחֲבֵרוֹ, לֹא נָתַן צְדָקָה כְּרֹאֵי, וְעֵינוֹ צָרָה בְּשָׁל אַחֲרִים.

עַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּקִלּוֹת רֹאשׁ - בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְכֵן בְּתַפְלִין.

וְעַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּקִשּׁוֹת עֶרְף - עַל שֶׁהִקְשָׁה עֶרְפוֹ מִלְשֹׁמֶע לְדַבְּרֵי הַמוֹכִיחִים (וְאֵף לְאַחַר שֶׁבָּאוּ עָלָיו יְסוּרִין).

עַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּרִיצַת רִגְלִים לְהִרְע - עַל שֶׁרָץ לְדַבֵּר עֲבָרָה, וְאַפְלוּ לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ, וְעַל שֶׁרָץ לְהוֹכִיחַ חֲבֵרוֹ בְּלִי לְחֹשֶׁב הַיָּטֵב, וְאֵף שֶׁהוֹכַחָה הִיָּתָה בְּדִין.

וְעַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּרִכְלוֹת - מְרַכֵּל עַל חֲבֵרוֹ, וְאַפְלוּ אֶמֶת, וְכֵן הַמְקַבֵּל רִכְלוֹת מִחֲבֵרוֹ, וְכֵן הַמְגַלָּה סוּד חֲבֵרוֹ.

עַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁבּוּעַת שְׁוֹא - שִׁנְשַׁבַּע שְׁבוּעַת שֶׁקָּר אוֹ אֶמֶת לְחֵנֶם, וְכֵן הַמְזַכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם לְאֵיזָה דָּבָר.

וְעַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׁנְאָת חֵנֶם - עַל שֶׁשִּׁנְּא לְרַעְהוּ לְלֹא סִיכָה שִׁמוּצָדָקַת עַל פִּי הַתּוֹרָה.

עַל חֲטָא שְׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּתִשּׁוּמַת יָד - חוֹב שֶׁחָיַב לְחֲבֵרוֹ, חֲבֵרוֹ תּוֹכְעוֹ, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם לוֹ.

ועל חטא שחטאנו לפניך בתמהון לבב - על שחטא בגלל טרדתו או צערו,
וכן המפקפק בדברי חכמים ומקל בהם, וכן המסתפק ביסודות הדת, האמונה,
התורה, הנבואה, השגחת ה' ושכר וענש.

ועל בלם אלה סליחות סלח לנו, מחל לנו, בפר לנו.

ועל חטאים שאנו חיבים עליהם עולה - על בטול מצות עשה, ועל הרהורי
עברה. (כגון: תפלין לא כשרים, אהבת ויראת ה', משה נקביו, השבת אברה וכו').

ועל חטאים שאנו חיבים עליהם חטאת - על אסורי כרת בשוגג (כגון:
מלאכה האסורה מדאורייתא בשבת, כששכח ששבת הוא).

ועל חטאים שאנו חיבים עליהם קרבן עולה ויורד - שנשבע על דבר
לעשות או לא לעשות, ועבר בשוגג.

ועל חטאים שאנו חיבים עליהם אשם ודאי ותלוי - אשם ודאי - מי
שהיה בידו ממון חבירו שלא כדין וכפר ונשבע לשקר. אשם תלוי - מי שעשה
בשוגג ספק עברה (כגון: היו לפניו שתי חתיכות וכו').

ועל חטאים שאנו חיבים עליהם מבת מרדות - על כל אסורים דרבנן.
או שאינו חפץ לקיים מצות עשה.

ועל חטאים שאנו חיבים עליהם מלקות ארבעים - על לאו שיש בו
מעשה (כגון: השחתת הזקן בתער).

ועל חטאים שאנו חיבים עליהם מיתה בידי שמים - (ימיו נקצרים
ר"ל), על שאכל עסה שלא הורמה חלתה, וזר שאכל את החלה.

ועל חטאים שאנו חיבים עליהם כרת וערירי - (שגם ימיו נקצרים וגם
הולך ערירי בלא בנים - לשטת רב הראשונים), העושה מלאכה ביום הכפורים
במזיד, והאוכל ביום הכפורים וכן האוכל חמץ בפסח.

ועל חטאים שאנו חיבים עליהם ארבע מיתות בית דין:

סקילה - מחלל שבת ומקלל אביו ואמו.

שִׁרְפָה - הִבָּא עַל בְּתוּ.

הָרֶג - רוצח.

וְחֶנֶק - הַחֹבֵל בְּאָבִיו וּבָאֵמוֹ.

עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְעַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, בֵּין שְׁיֵשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה בֵּין

שְׂאִין בָּהּ קוּם עֲשֵׂה - יֵשׁ מִפְּרָשִׁים בֵּין שְׁיֵשׁ בָּלְאוּ קוּם עֲשֵׂה, דְּהִינּוּ לֹאוּ
הִנָּתַק לַעֲשֵׂה, וּבֵין שְׂאִין בָּלְאוּ קוּם עֲשֵׂה אֵלֹא לֹאוּ רָגִיל. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים שְׁנֵה הוֹלֵךְ
עַל הַמִּצְוֹת עֲשֵׂה, דְּהִינּוּ בֵּין שְׁיֵשׁ בַּעֲשֵׂה קוּם עֲשֵׂה כְּגוֹן תִּפְלִין, וּבֵין שְׂאִין בָּהּ
קוּם עֲשֵׂה כְּגוֹן צִיצִית, שְׂאֵם אֵין לוֹ בְּגָד שֶׁל ד' כְּנָפֹת פִּטוֹר, אוֹלָם בְּעֶדְנָא דְּרִיתָחָא
עוֹנָשִׁים גַּם עַל זֶה.

אֵת הַגְּלוּיִים לָנוּ וְאֵת שְׂאֵינָם גְּלוּיִים לָנוּ. אֵת הַגְּלוּיִים לָנוּ כְּכֹר אֲמִרָנוּם
לְפָנֶיךָ וְהוֹדִינוּ לְךָ עֲלֵיהֶם. וְאֵת שְׂאֵינָם גְּלוּיִים לָנוּ לְפָנֶיךָ הֵם גְּלוּיִים
וִידוּעִים. בְּדִבְרֵי שְׁנֵאֲמַר, הִנֵּסְתָּרַת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִנָּגַלְתָּ לָנוּ וּלְבָנֵינוּ
עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: כִּי אַתָּה סֹלֶחַן לְיִשְׂרָאֵל
וּמַחֲלֵן לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. וּמִבְּלָעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל
וְסוֹלֵחַ אֵלֹא אַתָּה:

ביאור הי"ג מדות

דינים והערות נחוצות:

- (א) אסור להזכיר י"ג מדות שלא בכוונה (שע"ת סי' תקפ"א ס"ק א')
- (ב) אין לאומרם אלא רק בציבור, וצריך לאמרם עם הציבור כאחד ממש.
- (ג) כשאומר ה', ה', יש להפסיק מעט בין ה' הראשון לשני.
- (ד) גם מי שאינו אחוז עם הציבור ראוי שיצטרף עמהם באמירת י"ג מדות.
- הפירוש דלהלן נערך ע"פ ליקוטים מביאורי הראשונים.

- (א) ה' - מרחם על האדם קודם שיחטא.
- (ב) ה' - מרחם על האדם אחרי שיחטא - וישוב.
- (ג) א-5 - מדת חוזק לרחם על האדם ולכבוש כעסו.
- (ד) רחום - מרחם שלא תבא הצרה.
- (ה) וחנן - חונן בעת הדחק, לגאול הצועק אע"פ שאינו הגון (מתנת חנם).
- (ו) ארך אפיים - מאריך אף לצדיקים, מלשלם שכר טוב לאלתר. ולרשעים, שאינו ממהר להפרע. שמא יעשה תשובה.
- (ז) ורב חסד - לצריכים חסד שאין להם זכויות כל כך, מטה כלפי חסד.
- (ח) ואמת - משלם שכר טוב לעושי רצונו.
- (ט) נוצר חסד לאֱלֹפִים - שומר חסד לאלפי דורות (ב' אלפים).
- (י) נושא עוון - מגביה כף העוונות שלא יכריעו. מעביר ומוחל עבירה במזיד.
- (יא) ופֶשַׁע - מרד - עובר עבירה להכעיס.
- (יב) וחסֵאָה - שוגג.
- (יג) ונקָה - מנקה את החטא שלא נשאר אפילו רושם של חטא - אם עשה תשובה.

**סיכום עשרים עיקרי התשובה להרבינו יונה
בשערי תשובה (שער ראשון):**

- (א) **החרטה על עוונותיו.** [יבין לבבו כי רע ומר עזבו את ה'].
- (ב) **עזיבת החטא,** היינו מחשבת החטא, ויקבל ע"ע לעתיד שלא יעשה כך שוב.
- (ג) **היגון על שהמרה את יוצרו.**
- (ד) **הצער במעשה,** בצום ובכי.
- (ה) **הדאגה,** א', מהעונש. ב', פן מקצר בתשובתו. ג', פן יתגבר יצרו שוב.
- (ו) **הבושה מעוונותיו.**
- (ז) **הכניעה בלבו,** א', להשי"ת. ב', לכל אדם.
- (ח) **ההכנעה במעשה,** מענה רך, שחות העין.
- (ט) **שבירת התאוה הגשמית** לפרוש מתענוגי העוה"ז.
- (י) **להיטיב פעליו** בדבר שחטא בו.
- (יא) **חיפוש דרכיו,** לצורך: א', וידוי על חטאיו. ב', להכנע. ג', להשמר מהם.
- (יב) **חקירת גודל העונש לכל חטא** [לצורך הנ"ל].
- (יג) **שיחשוב אף על עבירות קלות שהם חמורות.** א', לפי גדלות המזחיר עליהם. ב', היצה"ר שולט יותר בקלות. ג', כשעובר פעמים רבות נעשה לו כהיתר ונחשב כמומר לדבר. ד', אם נצחו היצה"ר בדבר קטן עלול להכשילו בחמורות.
- (יד) **הוידוי.**
- (טו) **התפילה** שיקובל תשובתו ועונו יכופר.
- (טז) **תקון המעוות** במה ששייך שיתקן.
- (יז) **לרדוף פעולות חסד ואמת.**
- (יח) **היות חטאתו נגדו תמיד** ולא ישכחם מלבו.
- (יט) **עזיבת החטא** כשהזדמן לו שוב והוא בתוקף תאוותו.
- (כ) **להשיב רבים מעוון כפי שתשיג ידו.**

עשרים וארבעה דברים המעכבין את התשובה:

א. המחטיא את הרבים, ובכלל עוון זה: המעכב את הרבים מלעשות מצוה.
ב. המטה את חבירו מדרך טובה לרעה. ג. הרואה בנו יוצא לתרבות רעה ואינו ממחה בידו, ובכלל עון זה: כל שאפשר בידו למחות באחרים, בין יחיד בין רבים, ולא מיחה אלא יניחם בכשלונם. ד. האומר אחמא ואשוב, ובכלל זה: האומר אחמא ויוהכ"פ מכפר. ה. הפורש מן הצבור. ו. החולק על דברי חכמים. ז. המלעיג על המצוות. ח. המבזה רבותיו. ט. השונא את התוכחות. י. המקלל את הרבים. יא. החולק עם גנב. יב. המוצא אבידה ואינו מכריז עליה עד שיחזירה לבעליה. יג. האוכל שור (שוד) עניים ויתומים ואלמנות. יד. המקבל שוחד להטות דין. טו. האוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה. טז. המשתמש בעבטו של עני. יז. המסתכל בעריות. יח. המתכבד בקלון חבירו. יט. החושד בכשרים. כ. רכילות. כא. לשון הרע. כב. בעל חימה. כג. בעל מחשבה רעה. כד. המתחבר לרשע.
(רמב"ם פ"ד מהלכות תשובה)

עשר עצות כדי לזכות בדין ברי"ה (לבד מתשובה)

מלוקט מספר "שיחות אלול" ממרן רבי יחזקאל הלוי לוינשטיין זצוק"ל
משגיח בישיבות מיר ופוניבז'.

- א. לחזק באמונה במלכותו יתברך - אין עוד מלבדו ושהכל ממנו יתברך וממילא אנו מחוייבים לעבדו לשם עבדות.
- ב. לחטוף מעשים טובים בין קלות או חמורות.
- ג. לדקדק במצוות קלות - כעניית אמן - כמצוות חמורות שזה מביא ליר"ש.
- ד. להתבונן בגודל העונש ורוב השכר (ועי"ז יתרחק ממחשבת שלום יהיה לי).
- ה. להיות מעביר על מדותיו.
- ו. להיות חלק מהכלל ע"י שדואג לטובת אחרים בין ברוחניות ובין בגשמיות ומתפלל גם עליהם.
- ז. שאיפה עזה לבוא אל הקב"ה ולבקש מאתו רצוננו לשוב בתשובה לפניך.
- ח. בקשה אמיתית לחיים מאת השי"ת וכל הקשור בחיים. וחיים "למענך אלוקים" חיים שבו יזכו להיות מהכלל העובדים להשי"ת.
- ט. לבוא לר"ה בכפיפות ושברון לב (להרגיש אימת הדין ובוזה נתקיים המשפט).
- י. לזיזר מאד בר"ה עצמו לא להכשל בחטאים ומדות רעות.

כמה הערות נחוצות ליום הכיפורים

- (א) יש להיזהר כשאומר תפילה זכה קודם "כל נדרי" שיאמר הריני "עומד" לקבל קדושת יום הכיפורים, ולא יקבל מיד, מאחר שאסור לומר "כל נדרי" ביו"ט (עי' רמ"א סי' תרי"ט ובמ"ב שם), וע"כ יקבל על עצמו תוספת יום הכיפורים רק לענין איסורי מלאכה ועינוי, ולא על עצם קדושת היום. (הגרח"ק שליט"א).
- (ב) כאו"א יאמר בפה מלא: הריני מוחל במחילה גמורה לכל מי שחטא נגדי בין בגופי בין בממוני או שדיבר עלי לשה"ר ואפילו הוצאת ש"ר וכן לכל מי שהזיק לי בין בגופי בין בממוני. ולא יענש שום אדם בסיבתי ח"ו.
- (ג) נשים שמברכות שהחיינו בהדלקת הנרות, שלא יברכו שוב לאחר תפילת "כל נדרי".
- (ד) כשחל יום כיפור בשבת, יש לכוין בתפילת מעריב לצאת ידי חובת קידוש היום דאורייתא (עיין ביאור הלכה ר"ס רע"א).
- (ה) אעפ"י שאין אומרים בציבור את סממני הקטורת, טוב לאומרו ביחידות. (סי' תרכ"ב מ"ב סק"ה). כמו"כ יש לזכור לומר שיר של יום, ולדעת הגר"א הוא מזמור ל"ב (כשחל בחול).
- (ו) בסליחות כשאומרים "ויקרא בשם ה'" יש להפסיק מעט בין בשם ובין ה' (סי' תקפ"א מ"ב ס"ק ד').
- (ז) בנוסח "אבינו מלכנו" צ"ל מזה והעבר חטאינו ופשעינו כי פשע גדול הרבה מחטא וצריך לבקש תחילה על הקל ואח"כ על החמור (סי' תקפ"ד מ"ב סק"ג).
- (ח) בנוסח "אבינו מלכנו" יש לומר "רוע גזר" בנשימה אחת, והמפסיקים בניגון בין רוע גזר צריך למחות. (סי' תרכ"ב מ"ב סק"י).
- (ט) יודרו מאד בתפילת נעילה, כי תכלית כל העשי"ת הוא יוה"כ, ותכלית יוה"כ הוא תפלת נעילה, שהכל הולך אחר החיתום, ואם לא עכשיו אימתי, ולכן אף אם חלש הוא מחמת התענית, מ"מ יאזור כגיבור חלציו להתפלל במחשבה זכה וברורה, ולקבל על עצמו גדרי התשובה באמת, והבא ליטהר מסייעין אותו, ויחתם בספר חיים טובים. (סי' תרכ"ג מ"ב סק"ג).
- (י) כתב באלהיו רבה סי' תקפ"א דאין לומר הפיוט ה' ה' וכו' שתשים דמעותינו וכו' אא"כ בכה, כדי שלא יהא דובר שקרים. אולם נמסר בשם הגרי"ש אלישיב (שליט"א) זצ"ל, דדי בזה שחלק מהקהל בוכה.
- (יא) אשכנזים הנוהגים ע"פ לוח הגרי"מ טוקצינסקי זצ"ל (וכן נתפשט המנהג בישיבות) שבנעילה אומרים י"ג מדות ז' פעמים: א', לפני "ומי יעמוד". ב', לפני

"מרובים צרכי עמך". ג', לפני "ידך פשוט". ד', לפני "זכור ברית אברהם". ה', לפני "ה' ה'". ו', לפני "רחם נא". ז', לפני "או"א סלח לנו".

יב) בתפילת נעילה בקטע "אתה הבדלת אנוש" וכו', ישנם מחזורים שבטעות נדפס בהם תיבת "ונאמר" באמצע הפסוק מיחזקאל (קודם תיבות 'שובו שובו') ויש למוחקו.

הערה נוראה

מהגאון ר' מאיר שמחה זצ"ל מדווינסק (בעמח"ס אור שמח)

וזה לשונו בספרו "משך חכמה" סו"פ נצבים :

דין וחשבון: פירש הגר"א דין על העבירה שעשה, וחשבון על המצוות היה יכול לעשות בעת שעשה את העבירה.

ולפי"ז תסמר שעת אנוש ביום הכפורים. דקיי"ל (יומא פ"ה ב') דיוה"כ עם תשובה מכפר גם על חמורות, ובלא תשובה גם על קלות אינו מכפר. א"כ כמה גדול החשבון, שביום שנענה גם היחיד, ואין השטן שולט עליו, כמאמרם (יומא כ') השטן בגימ' שס"ד, ונקל לעשות תשובה, ובדבר קל יוכל לזכות לחיים הנצחיים ולהיות אהוב למקום, ואם חלילה לא עשה תשובה יוכל להיות העונש על החשבון, היינו העדר עשייתו התשובה, כמו שיענש על כל חטאיו, ואפשר יותר מהם והאחרון הכביד.

וכאשר ברך ברכת שהחיינו שזה באמת שמחה אמתית שהקב"ה נתן יום סליחה לכל פשעי בני"א, להסיר מעליהם השטן, ויאות לברכו ולהודות לשמו על גודל רחמיו מצדו יתברך. אולם אם לא שב אדם מדרכו הרעה, מוטב לו שלא היה יום הקדוש הזה, ומוטב לו שנהפכה שלייתו על פניו בערב יום הקדוש הזה, כי היום הזה הכפיל עוד ענשו לבלי קץ בעונש חשבון העדר התשובה, ע"ז ידו כל הדוויים. השיבנו ד' ונשובה אליך באמת ובתמים. עכ"ל.

כוונת הצום ביום הכיפורים

(עצה גדולה וחשובה)

בספר "יסוד ושורש העבודה" (שער י"א פ"י) כתב וז"ל: אחיי ורעי, יתבונן כל אדם בשכלו שמהראוי וטוב לו לשמוח שמחה עצומה עד מאוד בכל רגע שסובל צער העינוי מאכילה ושתיה וחליצת הסנדל על קיום מצות עשה מן התורה שמקיים בכל רגע שסובל העינוי. ובודאי מי שתקוע בלבו אהבת הבורא יתברך, חשקו ורצונו שיתארך היום הצום הקדוש הזה כפלי כפלים, בכדי שיקיים בכל רגע מצער העינוי מצות עשה מן התורה, כי זה ברור לכל משכיל שאינו דומה מי שמקיים איזו מצות עשה שעה מועטת למי שמקיים לאותה מצות עשה כמה שעות וכו'. לכן מעת שאדם נעשה חלש מעינוי הצום ועמידת הרגלים יחף, יכניס שמחה עצומה בלבו על קיום מצות עשה מן התורה שמקיים בעינוי זה, ובכל שעה שיתגדל ויתוסף אצלו העינוי דהיינו בעת תפלת מנחה ותפלת נעילה, תתגדל ותתוסף שמחה עצומה יותר בלבו, ולפי גודל העינוי כן גודל השכר מבוראנו יתברך שמו, והעיקר שבכל רגע שיעלה על דעת האדם צער העינוי יכוין במחשבתו בשמחה עצומה מאוד "הריני מקבל עלי מצות עשה של יוצרי ובוראי ב"ה וב"ש בעינוי זה", ויכניס תשוקה עצומה בלבו הלואי שיתארך הצום יותר ויותר וכו' עכ"ל.

ובספר "אלף המגן" (על המטה אפרים בסי' תרי"א) הביא דבריו, והוסיף שבעוה"ר אנו רואים להיפך, כי האדם מצפה בכל עת ורגע מתי יעבור יום הקדוש, ומעיין תמיד כמה שעות יש עוד עד זמן האכילה וכו', ובודאי אדם כזה אינו מקיים המצוה בשמחה, והלא לעת ערב יאכלו כולם באותה שעה, ומה בצע שנכספה נפשו שיעבור היום ויפטר מהעינוי של הצום, הלא כ"כ היה סובל העינוי ממש כמו זה ששמח בלבו שמחה עצומה בעבודת ה' בקיום מ"ע זו בכל רגע. ואדרבה, השמחה מהעינוי מבטל צער העינוי, והתוגה על העינוי מאריך העינוי. עכ"ד.

מתוך מכתב שנתקבל
מאת הגה"צ רבי יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א
מנהל רוחני דישיבת קול תורה, ירושלים

לכבוד... מרביץ תורה ברבים הרב הגאון בעל מחבר פירוש ופירוט הוידוי
שבמחזור "סדר תפילותינו",

שלו' ויש"ר, גח"ט וכטו"ס.

נהניתי לקרא את הקונטרס שדבריו שקולים ומדודים, כדרכם של ת"ח
שזכו לשמש ת"ח גדולים רבותינו מהדור הקודם זיע"א, ואע"פ שראוי
לצוות על הפירצה שבדורינו שמדפיסים דברים בעניני הדרכה בעבודת
השי"ת בלא לפרסם שם המחבר... הקונטרס הזה ראוי לדונו לזכות,
מאחר שצרפופו למחזור שידועים האחראים ע"ז.... בקונטרס זה יש בו
טעם זקנים, כי נעשה בהתיעצות עם חכמים נבונים, וברוח הדברים
שקיבלנו מרבותינו ע"ה.... ויה"ר שתזכה לזכות את הרבים כהנה וכהנה.

יצחק ירוחם בורודיאנסקי